שר-התחץ מ. דיין: אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה,

בקמפ-דייוויד לא היה עלינו לחץ של ארצות-הברית. לא איימו עלינו ולא רמזו לנו, שאם אנו לא נעתר לחביעותיהם ולהצעותיהם ולהשקפותיהם - אזי ארצות-הברית תפגע, תפחית את עזרתה לישראל, בכלכלה, בנשק או בעזרה מדינית. אבל נמצאנו בקמפ-דייוויד בלחץ - באותו לחץ שבו נמצאים כולנו כאן. לא בלחץ של הנשיא קארטר. הוא לא רמז אפילו על כך, שאם אנחנו לא נגיע לידי הסכם שלום - אנחנו נוקע קְאלה שלא מוכנים ללכת לקראת שלום. נמצאנו באותו לחץ שכולנו נמצאים בו עכשיו, הלחץ על עצמנו, בין החלום, הרצון להגיע למשא-ומתן על שלום עם מצרים, לבין המחיר שצריך לשלם עבורו; בין התקווה לשלום מלא עם יחסים נורמליים - וזו ההצעה, ואני יודע שיש כאן חברי כנסת האומרים שזה לא שלום; אבל מעולם לא היתה לנו הצעה כזו המדברת על נורמליזציה של יחסים, כפי שהיא ישנה בהצעת המסגרת שהושגה בקמפ-דייוויד; בין ההצעה של הסדר מלא, לבין החביעה של נסיגה מלאה - נסיגה מלאה של הצבא, נסיגה מלאה של האזרחים.

נאמר כאן על-ידי חברת-הכנסת קטן, שהבאנו הנה עובדות מוגמרות. לא הבאנו עובדות מוגמרות, הבאנו הנה הצעה מומלצת. הכנסת, בהחלטתה, יכולה לעשות מההצעה הזאת בסיס למשא-ומתן על שלום עם מצרים או פיסת-נייר ריקה מתוכן. אם הכנסת תאשר את ההצעה הזאת, אני מאמין שיהיה בסיס למשא-ומתן על שלום עם מצרים. אם הכנסת לא תאשר את ההצעה הזאת - תתווטף עוד פיסת-נייר לארכיב של הניירות השונים. על זה צריכה הכנסת להחליט.

הודעת הממשלה על ההסכמים
שהושגו בקמפ-דייוויד (דיון)
מ. דיין

ההחלטה העומדת בפנינו, בפני הכנסת כולה,
היא: אם נדחה את ההצעה הזאת - מה הלאה? מה יהיה מחר, מחרתיים,
בעוד שנה ובעוד שנתיים? מה יהיה יותר נוח? אילו תנאים ייווצרו,
שיהיו יותר טובים לישראל, כדי שתוכל להשיג את השלום באותה עת?
האם כאשר העולם הערבי יהיה מאוחד - יהיה לנו יותר נוח? האם כאשר
ברית-המועצות וארצות-הברית תלכנה יחד - יהיה לנו יותר נוח? אפילו
חוסיין מלך ירדן - האם הוא הולך ונעשה יותר פשרן משנה לשנה? התשובות
של המלך חוסיין עכשיו והתקרבותו לסוריה, עושות לנו את האפשרות להגיע
להסדר אתו, יותר נוחה משנה לשנה? האפשרות להמשיך בממשל צבאי עוד
עשר שנים ובמצב מלחמה עוד עשר שנים, ובאותה הביקורת שאנו נמצאים
בה כלפי העולם, ובאותה התלות העצומה שאנו תלויים בארצות-הברית - כל
זה יקל עלינו יותר בעתיד? והאם יש למישהו בטחון שמי שיקום במצרים
אחרי סאדאת, יהיה יותר נוח להסדר עם ישראל מאשר מי שקדם לסאדאת
במצרים?

אנו הרי עברנו את התקופות האלה. אני
זוכר בסוף מלחמת השחרור, ב-1948, כאשר ראש הממשלה אז היה דוד בן-גוריון
המנוח, והוא היה מוכן לעשות הסכם שלום על הגבולות כפי שהיו אז,
כי זה מה שניתן היה להשיג אז. אבל הערבים לא היו מוכנים לכך, הם לא
היו מוכנים לשום דבר נוסף להסכם שביתת הנשק. מבחינת הגבולות, כאשר
ירושלים לא היתה בידינו, אמר בן-גוריון: זה מה שיש לנו, ואם הערבים
יהיו מוכנים לעשות אתנו שלום בגבולות האלה - נעשה אתם שלום.

ב-1967, כאשר לוי אשכול זכרונו לברכה
היה ראש הממשלה, כאשר היתה ממשלת ליכוד לאומי, כאשר הגענו עד הסואץ,
כאשר הגענו לירדן, כאשר לקחנו את רמת הגולן - לא הצענו לעשות שלום,

הודעת הממשלה על ההסכמים
שהושגו בקמפ-דייוויד (דיון)
מ. דיין

תוך החזרת סיני, עם הסדרי בטחון לחופש השייט? לא היינו מוכנים להחזרת רמת הגולן, עם הסדרים נאותים כדי להבטיח את מקורות הירדן? לא הצענו זאת אז?

אני לא מבקר ואני לא מתחרט על כך, שכאשר קיבלנו חשובה שלילית מנשיא מצרים ומנשיא סוריה, החלטנו שלא לשבת בחיבוק ידיים ולא לחכות עד אשר הם יתרצו, אלא להעלות ישובים לפי תכניות שונות בכל הגזרות – ברמת הגולן, בסיני וביהודה ושומרון. לשבת בחיבוק ידיים, זו בוודאי לא היתה הדרך להתקדם לקראת השלום, לקראת השגת המאוויים שלנו. אולם, מדי פעם בפעם אמרנו: לא הישובים יקבעו את קו הגבול, אם נגיע להסדר שלום, אלא קו הגבול יקבע את הישובים.

אנו עסקנו עם עצמנו, לפי מיטב הכרתנו, לפי מיטב השיקולים הצבאיים והלאומיים. לא רצינו להתפשט בלי סוף. היו חילוקי-דעות בעד תכנית אלון ונגד תכנית אלון. היו חילוקי-דעות עד אנה צריך לשבת בסיני – האם גם את נחל סיני ומעבר לאל-עריש, או להסתפק רק בפיתחת רפיח. איש לא חפץ בשטחים בלי סוף.

אולם, היה במצב הזה חסרון אחד – אנו דנו רק עם עצמנו; תוך נסיון לשקול למה הערבים יסכימו, אבל בכל זאת דנו רק עם עצמנו. עכשיו, בקמפ-דייוויד, היה חסרון ויתרון כאחד – החסרון היה שמה שראינו במציאות, לא תאם את החלום שחלמנו. היתרון היה שמה שראינו בקמפ-דייוויד, לא היה חלום כי אם מציאות, הצעה קונקרטית.

זו המציאות שאנו נצבים מולה עכשיו.

זוהי מציאות של שני צדדים, ולא מציאות שאנו יוצרים לעצמנו.

מצרים אינה המדינה היחידה, ולא היתה גם המדינה הראשונה, שהיתה מוכנה לעשות אתנו שלום מלא. אחרי-כן צס.

בעיקר בשנים האחרונות אמרה ממשלת ירדן שהיא מוכנה לעשות הסכם שלום; פלא - בתקופת ממשלת רבין ואם אינני טועה גם בתקופת ממשלת הגברת מאיר והיו דיונים שנמשכו תקופה ארוכה עם ממשלת ירדן ולא הגיעו, גם לא ממשלת רבין, להסכמה אתם.

ואם מותר לי הערת ביניים: לא שמעתי שכאשר לא הצלחנו להשפיע על ממשלת ירדן שהיא תקבל את תפיסתנו, שהיא תקבל, נאמר, את תכנית אלון, ששפכנו קיתוני בוז על עצמנו וקראנו לממשלה זאת "שלומיאלית" עם ידיים שמאליות מפני שירדן לא תקבלה את ההצעה שלנו. לא שמעתי שמישהו יאמר: לו הייתי מנהל את המשא-ומתן הייתי מצליח לשכנע את מלך ירדן חומיין שיקבל את תכנית אלון. אלא אמרנו, וזו היתה האמת: את מה שאנחנו מוכנים לקבל, ממשלת ירדן איננה מוכנה לקבל. ואת מה שהיא מציעה אנחנו איננו מוכנים לקבל. וזו לא היתה שאלה של כשרונות ושגיאות, של חוסר יכולת ושל כל אותם השמות של "ידיים שמאליות" ושל "שגיאות על גבי שגיאות", ו"תנו לנו ואנחנו נעשה זאת יותר טוב". לא יכולים לעשות זאת יותר טוב. יש פער עמוק בין התפיסה הערבית בכל ארץ וארץ לבין מה שאנחנו רוצים. ולא רק לבין מה שאנחנו רוצים. גם כאשר ארצות-הברית, במסגרת ההצעות האלה שלנו וכדי לעזור לשני הצדדים למצוא מוצא להסדר, הציעה להקים בסיס אוויר אמריקאי, לא ישראלי, במקום שדה התעופה עימם, מצרים לא הסכימה לכך. לא רק שהיא סרבה לנו, אלא היא סרבה לארצות-הברית. אנחנו ראינו בזה פתח להסדר. הוא יכול היה לענות על כמה דברים מן המשאלות שלנו ומצרים רחתה זאת פעם אחר פעם לסרות פניותיו האישיות של הנשיא קארטר לנשיא סאדאת. אני שמעתי את זה בסוף אזני איך הוא פנה עוד פעם ועוד פעם ואמר: תסכימו לדבר הזה, הוא יפתור הרבה דברים, והמצרים סרבו כי יש להם תפיסה שלהם.

לנו אין סנוס אלא לשאול את עצמנו: האם אנחנו מוכנים לשלם את המחיר הזה או לסרב לו? וכאשר אנחנו מסרבים לו, מה יהיה העתיד? מה יקרה בעוד חמש שנים או עשר שנים אם

ישיבה קס"ו - 27.9.78
הודעת הממשלה על ההסכמים שהושגו
בקמפ-דייוויד (דיון)
ס. דיין

ההסכמים שנגיע אליהם עם הערבים יהיו ברובם תוצאה של מלחמה כאשר החרב מונחת על צווארו? רוב ההסכמים שלנו עם הערבים עד כה היו כאלה: ב-1948, ב-1967, לאחר מלחמת יום הכיפורים ובהפרדת הכוחות, כאשר החרב מונחת על צווארם, וכאשר הצבא שלנו מגויים וכאשר זו תוצאה של מלחמה. וזו הפעם הראשונה שעכשיו נידון הסכם שלא בלחץ חרב המונחת על צווארו ולא כתוצאה ממלחמה. אנחנו באמת רוצים לחכות לעובדות של המשא-ומתן הבא שיהיה תוצאה של מלחמה, שנבחן בה, אבל תוצאה של מלחמה? והסיכויים להסדר אז יהיו טובים מהסיכויים עכשיו? ואנחנו צריכים לשאול את עצמנו: האם אנחנו מוכנים להעביר 14 יישובים ו-3 שדות התעופה אל מעבר לגבול בתנאי שיהיה שלום מלא ולאחר שתחלוף יותר משנה מתחילת הגשמת ההסכם, לאחר שיוגשמו אותם תנאים של נורמליזציה מלאה, של יחסים דיפלומטיים, כאשר הנסיגה תכיל רק חצי מן השטח שעליו לפנות? או שאנחנו אומרים: איננו מוכנים להעביר 14 יישובים ו-3 שדות תעופה גם אם הדבר קשור וכרוך בהסכם שלום מלא עם מצרים. איננו מוכנים לכך, ואז לומר לעצמנו מה התכלית הטובה יותר שאנחנו רואים בעתיד הצפוי לנו.

ואני איני מתפלא על כך ואיני חולק על כך שכאשר ידענו מהי התביעה הירדנית להסכם - כפי שאמרתי, הסכם שלום מלא - לא הביאו הממשלות השונות את ההצעות הירדניות להכרעת הכנסת, בשעה שעכשיו אני מסליץ, יחד עם חברי הממשלה האחרים, שהדבר יבוא להכרעת הכנסת. כי השאלה איננה רק בכך שכל הצעת שלום ערבית שתבוא אנחנו צריכים להיכנס אליה ולומר: נראה, נכריע כך וכך - - -

יגאל אלון: (הסערד) שר החוץ, סותר לי לשאול שאלה מבלי להפריע הרבה?

שר-החוץ ס. דיין: בבקשה.

יגאל אלון: לאור הדברים שאמרת זה עתה, מדוע
(הסערך) הצבעת בכנסת נגד הסכם הביניים עם
מצרים ב-1975 שהביא תועלת כה מרובה?

שר-החוץ מ. דיין: כי הסדר ביניים זה לא נתן שלום.
נתנו אותו תמורת כלום. מותר לקרוא
לך יגאל? אתה יודע מדוע? בגלל אותם נימוקים שאתם מרבתם להתנגד עליו.
אותו הסדר ביניים בתחילה ואחר-כך שינית דעתכם והחלטתם להתנגד עליו.
הרי אותו הסדר ביניים נדחה - - -

- - -

יגאל אלון: שאלת שאלה אחת ויכול להיות שהתשובה
(הסערך)

שר-החוץ מ. דיין: אינני מניחה את דעתך, אבל זה עוד לא
היתה הצעה להסדר שלום, אלא הסדר ביניים, זה מקובל?

אהרן ידלין: לא היתה נסיגה מוחלטת.
(הסערך)

שר-החוץ מ. דיין: אנחנו לא מדברים עכשיו על הצעה
להסדר ביניים.

אהרן ידלין: זה לא היה על רקע מלחמה.
(הסערך)

שר-החוץ מ. דיין: אין מדברים על הצעה להסדר ביניים.
אני יכול לשאול את עצמי שאלות יותר
חריפות: מה השתנה מאז התקופה שאמרת שמוטב שארם-א-שיך בלי שלום
מאשר שלום ללא שארם-א-שיך, ולא על אותו הסכם ביניים? ואז, כאשר אמרת
זאת בתקופת נאצר, חשבת כך, בדיוק כפי שאמרת, שזה עדיף. ומאז עברו
שמונה שנים ויש מצב אחר ומשטר אחר וכאשר אני צופה ושואל מה יהיה
הלאה אני אומר עכשיו: עדיף שלום בלי שארם-א-שיך מאשר שארם-א-שיך
בלי שלום. אם אפשר להבטיח את חופש השיט לישראל. אני יכול להבין

הודעת הממשלה על ההסכמים שהושגו
בקמפ־דייוויד (דיון)
ס. דיין

דוגמאות שלי ושל אחרים. השאלה היא בכל תקופה ותקופה אם הנושא הוא ריאלי.

אני רוצה לחזור רגע לשאלה הסטרטגית והדרומית ולומר: גם אם ירדן מציעה לנו הסכם שלום מלא, בתנאים שהיא מציעה כיום, סדוע איננו מציע מנדון בזה? איך אנחנו בוחנים ואיך אנחנו חייבים לבחון את הדבר? קודם כל, לאיזה גבול תביא אותנו ההצעה הערבית הסוצעת - לגבול שבין קלקיליה לכפר־סבא, ואת זאת דורש המלך חוסיין, או לגבול הבין־לאומי שהוא בין עזה לבין אילת? להסדרי בטחון, כפי שתאר אותם שר הבטחון שאפשר לעשות . בסיני, או להסדרי בטחון שאי־אפשר לעשות אותם כאשר הערבים מסרבים לקבל אפילו את תכנית אלון ביהודה ושומרון? וגם שאלה שהיא פתוחה אולי ניתנת לטיטוש ביחסים: באיזה ארץ, כאשר אנחנו נסוגים, עלינו להיות סוכנים להיות זרים ובאיזה ארץ לא? ואני סוכן להיות זר בסיני ואיננו רוצה להיות זר ביהודה ושומרון. ואיננו חולק על עמדתה של הממשלה, ממשלת רבין, שלא הביאה לכנסת להכרעה אם לקבל את הצעת חוסיין ואיננו מבקר את אלה שניהלו את המשא ומתן הזה על כך שלא הצליחו לשכנע את חוסיין לקבל את תכנית אלון. הוא דבק בעמדותיו ואי־אפשר היה להשפיע עליו.

השאלה העומדת עכשיו לדיון לפנינו היא: האם ההסכם הזה יכול להוות בסיס נאות, בתנאים הנוכחיים, שאנחנו צריכים לאשר אותו.

אני רוצה לנגוע באחרונה בשאלה שהעלה חבר-הכנסת רבין ביחס להסדרים או להבנה עם ארצות-הברית, הקשורים בהסכמים האלה. אין זה נכון שההסכם שאנחנו מביאים עכשיו, שהוא קשור גם בהסכם קודם, זה שמכונה "נייר העבודה", שהושג באוקטובר 1977 בינינו ובין ארצות-הברית, אין זה נכון שאין בו סעיפי הסכמה ומחוייבות בינינו ובין ארצות-הברית. מצד ארצות-הברית יש הסכמה והבנה בראש ובראשונה לגבי הבעייה הפלשתינאית. גם בנייר העבודה, באוקטובר 1977, המשותף לארצות-הברית ולישראל, יש הבנה ברורה האומרת שהסכמי השלום יהיו בין ישראל למצרים, בין ישראל לירדן, בין ישראל לסוריה ובין ישראל ולבנון ואילו הנושאים של הגדה המערבית ושל רצועת עזה ידונו עם הערבים תושבי השטחים.

בהסכם הזה, המונח עכשיו על שולחן הכנסת, השאלה של מדינה פלשתינאית, כן או לא, קשורה בשאלה של חוזה שלום וגבולות ובהסכם זה נאמר באופן ברור ביותר שמה שעושים עם הנציגים המקומיים, ואתם בלבד, היושבים ביהודה, בשומרון ובעזה איננו הסכם שלום, כי הסכם שלום המבוסס על 242 צריך לעשות עם ירדן כאשר הערבים הפלשתינאים, אם ירצו, יוכלו להיות קשורים במשלחת הירדנית ואתה, ורק אתה, יקבעו את הגבולות בהסכם השלום לפי 242. על הסכם זה חתומים לא רק ראש ממשלת ישראל והנשיא סאדאת, אלא החתום עליו כעד הנשיא קארטר.

לא יכולה להיות הגדרה יותר מדוייקת לכך שאין כוונה לראות בערביי השטחים ובשטחים מדינה כאשר גבולות בהסכם השלום צריך לעשות רק עם ירדן וערביי השטחים יכולים להצטרף למשלחת הירדנית.

הוא הדבר לגבי כוחות צה"ל. אומנם מדובר עכשיו בראש וראשונה בדבר חמש שנים של תקופת מעבר, אבל לגבי חמש שנים אלה - זו הפעם הראשונה, באותן החתימות ובאותה עדות של נשיא ארצות-הברית, נקבעת עובדה שכוחות צה"ל יסגו, אבל כוחות צה"ל יחזרו ויתפרשו בשטחים של יהודה, שומרון וחבל עזה ובאנגלית - West Bank and Gaza District ואין חשש להנחה או פחד שמדובר על המצאות במחנות סגורים.

בין שאר הסעיפים, חוץ ממה שדנו על העניין והנחנו מפות על השולחן בציון איפה יהיו הכוחות, בין שאר הסעיפים יש סעיף המדבר על פטרולים משותפים של שמירה על הגבול של כוחות ישראלים וירדנים; לא ישיבה במחנות אלא פטרולים ישראלים-ירדניים ולא ישיבה במחנות.

שלוש הנקודות שאנחנו מדברים עליהן, יצוג של תושבי השטחים, ושלהם בלבד, וכאשר מדובר על הסכם עם מדינה הוא רק על ירדן ורק אתה, מדברים על גבולות המבוססים על 242, וערביי השטחים יכולים להצטרף למשלחת הירדנית, והימצאות כוחות צה"ל במשך חמש שנים ומעבר לזה, אבל הדבר הוודאי הוא חמש שנים.

אני מחשיב את העובדה שחתום על ההסכמים לא רק נשיא ארצות-הברית אלא גם נשיא של מדינה ערבית. עם כל הכבוד לנשיא ארצות-הברית, כאשר יש הסכם בנושא של לא-מדינה פלשתינאית, של כוחות צה"ל ושל ערביי השטחים, כאשר חתום על זה נשיא של מדינה ערבית ויש עדות של נשיא ארצות-הברית, במקרה כזה הדבר חשוב פי כמה.

הכנסת יכולה לאשר או לא לאשר את ההצעה. אם היא תאשר אותה - אני מאמין שייפתח משא ומתן לשלום. אם היא לא תאשר - ייתכן שכעבור זמן, כאשר נראה את ההתפתחויות בעולם הערבי, של

הודעת הממשלה על ההסכמים
שהושגו בקמפ-דיוויד (דיון)
מ. דיין

מי שיבוא במקום סאדאת, או אותו סאדאת שינהג כפי שינהג לאחר שההצעה תרד מן הפרק, של התערבות ברית המועצות - ייתכן שנצטער שלא התחלנו את המשא ומתן לשלום בתנאים הנוכחיים, אבל אז אי אפשר יהיה לעשות את זה.

<u>שושנה ארבלי-אלמוזלינו:</u> (המערך)

אדוני שר החוץ, אולי אפשר שאלה אחת.

<u>היו"ר י. שמיר:</u>

תודה.

רשות הדיבור לראש הממשלה.

אחרי כן מ. בגין - מה

2. תשובת ראש הממשלה

היוש"ר, שמיר:
רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש־הממשלה מ. בגין:
אדוני היושב־ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, בשעה מאוחרת זו של הבוקר אין את נפשי לשאת נאום. אני מעדיף לקיים שיחה בין חברים שעמם אני עובד יחד זה יותר משלושים שנה, ללא הבדל סיעה, ועל השיחה אוסיף מידה של השתפכות נפש, שעליה אני מראש מבקש סליחה.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, מכל הימים, מכל הערבים, מכל השזורים? שבכל הלילות אנו נלחמנו וחתמנו על הסכמי שביתת־נשק — ומצב המלחמה נשאר על כנו. שבכל הימים חתמנו על הסכמי הפסקת־אש — ומצב המלחמה נשאר בתקפו. שבכל התקופות חתמנו על הסכמי־ביניים — ומצב המלחמה נותר בכל משמעותי. אבל הלילה הזה אנו דנים על חתימה חוזה שלום, שבו הסעיף הראשון ייקרא כך: מצב המלחמה בין ישראל ובין מצרים הגיע לקיצו – The state of war between Egypt and Israel is terminated. זה הסעיף הראשון בכל חוזה שלום.

אני מבקש לומר, אדוני היושב־ראש, לכל חברי

הכנסת, בכל לבי ובכל נפשי, אשרינו שזכינו ללילה הזה. בפעם הראשונה מאז קום המדינה שתי מדינות יכריזו באזני כל אומות העולם: אין עוד מצב מלחמה ביניהן.

עכשיו, ברשות היושב־ראש ומתוך בקשת סליחה, יורשה לי להשמיע נימה אישית. חמישים שנה אני משרת את עם ישראל ואת תנועת השיחרור שלו ששמה הציונות; ולעת זיקנה זכיתי לקולות מסויימים. לא אחזור עליהם, כי הבמה הזאת איננה ראויה שיושמעו מעליה. אבל גם בכנסת נשמעו קולות מסויימים שעליהם חובתי להשיב.

עמד על הבמה הזאת חבר־הכנסת משה שמיר וטען שאני הפעלתי מכבש לגבי ההצבעה בכנסת, והוא עצמו השתתף בישיבה של ועדת החוץ והבטחון שבה השתתפו עוד עשרים חברים, והכול שמעוני כאשר אמרתי, וכך בסיעת הליכוד: אני קורא לכול, ללא הבדל סיעה, זו הפעם, להתלכד ולהצביע בעד, כי תיפתח תקופה חדשה בתולדות ישראל. לא שאין קשיים, לא שאין מכאיבים, לא שאין ייסורים, אבל התקווה הגדולה למיפנה היסודי היא אשר לפנינו. הבה ונתאחד, הבה ונתלכד, נקבל את הטוב עם הרע; ואינני מכחיש שיש סיכונים ואינני מכחיש שהוקרבו קרבנות, אבל העיקר זה המשפט הראשון: סיום מצב מלחמה עם הגדולה והחזקה במדינות ערב. אם מצרים יוצאת ממעגל המלחמות, סוריה אינה יכולה לתקוף אותנו משום שהיא יודעת שאם תעשה כן היא תתאבד; ירדן אינה יכולה לתקוף אותנו משום שהיא יודעת שאם תעשה כך המלך מטעם השושלת ההאשמית יאבד את כתרו; מעגל המלחמות נסגר, מי יודע, אילי לחמש שנים, אולי לעשר, אולי לחמישים שנה, אולי לדור, אולי לדורותיים? הרי זה מיפנה היסטורי במלוא משמעות המושג. הבה ונתלכד סביב המיפנה הזה. כך ביקשתי.

ואחר־כך אמרתי לכל חברי — כולם יושבים פה כעדים: ותצביעו כאוות נפשכם, על־פי מצפונכם. ועל כך אני חייב לשמוע, בשבתי שם, מעל במת הכנסת חבר שלי האומר שנעשה נסיון להעביר מכבש על חברי הסיעה למען יצביעו כאילו היו רובוטים? — המלים האחרונות הן שלי. זה נכון, כך מדברים בכנסת באזני עדים חיים, רק כדי לפגוע באדם שנוא?

מר שמיר הוא סופר בישראל והוא כתב ספר, לפי דעתי, גדול מאוד. שמו היה: "מלך בשר ודם", על מלכנו הגדול אלכסנדר יניאי. אבל הפרופסור קלאוזנר המנוח לא חיבב את הספר הזה וכתב עליו ביקורת קטלנית, ואז תוך כדי ההערכה של הספר, הפרופסור קלאוזנר, זכרונו לברכה, אחד מגדולי ההיסטוריונים שלנו, אמר: "יש המצדיקים את המחבר שהוא איננו היסטוריון, אבל עד כדי כך לא היסטוריון?"

עכשיו אני רוצה לשאול: אפשר לפעמים לסטות מן האמת — עד כדי כך לסטות ממנה? כאשר עשרות חברים שמעוני: תצביעו כאוות־נפשכם ועל־פי מצפונכם, לספר על מכבשים? ואז אומר חבר־הכנסת משה שמיר שאני איבדתי את אמונתי בצידקת הציונות.

משה שמיר (הליכוד):
לא אמרתי זאת.

ראש־הממשלה מ. בגין:
בדיוק כך. אבקש לבדוק את הפרוטוקול. אדוני, השעה מאוחרת מדי בשביל קריאות־ביניים.

משה שמיר (הליכוד):
עד כדי כך לא היסטוריון, אדוני ראש הממשלה? יש סטנוגראמה.

ראש־הממשלה מ. בגין:
אני לא הפסקתי אותו. יואיל לאפשר לי לדבר. יואיל להרשות לי לדבר ואל יפסיקני. בבקשה. אלה הדברים שנאמרו.

משה שמיר (הליכוד):
יש סטנוגראמה, אדוני.

ראש־הממשלה מ. בגין:
כך אני שמעתי. תוכיח בסטנוגראמה. בבקשה. ורבים שמעו.

ואני רק זאת רוצה לומר, שבשירותי זה חמישים שנה את עם ישראל והציונות מעולם לא נחלשה כמול־קולה אמונתי בצידקתה של הציונות, מר שמיר הגבכבד, ואני הוספתי להאמין בצידקתה של הציונות כאשר אתה עדיין האמנת בצידקתה של אידיאולוגיה אחרת.

משה שמיר (הליכוד):
אני נולדתי בציונות ומעולם, אף לא בשנייה אחת, גם בימים שהייתי בתנועה אחרת, לא הייתי ציוני לא נאמן. הייתי ציוני נאמן בדיוק כמוך, אדוני ראש הממשלה.

ראש־הממשלה מ. בגין:
אני לא מכחיש את זאת. אתה הרי פיקפקת באמונתי בצידקת הציונות. אמרת את זאת.

משה שמיר (הליכוד):
אגב, לזה אני קורא מכבש.

ראש־הממשלה מ. בגין:
טוב, אני רואה שאתה נשאר בחיים תחת מכבש כזה. יש עוד חבר כנסת שהשמיע דברים מסויימים בצורה מסויימת שלשום. לא אשיב אפילו במלה אחת.

ואעבור לעניין העיקרי, קמפ־דייוויד. מה היה בקשר עם הישובים בקמפ־דייוויד — זאת אספר. שנים־עשר ימים ושנים־עשר לילות לא פסקנו מלהסביר לנשיא ארצות־הברית ולכל עוזריו את חיוניותם של הישובים האלה, את ערכם מבחינה בטחונית, את חשיבותם מבחינה מוסרית, את צידקתן של הממשלות הקודמות אשר הקימו את הישובים האלה. כך אמרנו לו, והוא השיב לי באחת השיחות הלילית: "קיבלתי ואני בפעם שנייה אלך ואנסה בשיחה עם הנשיא סאדאת לשכנע אותו." אני גם הלילה הזה רוצה להודות על כך לנשיא קארטר. פעם אחת הוא ניסה לשכנע את הנשיא סאדאת שיעשה הסדר והישובים יישארו. לא הצליח. ובהשפעת דבריגו אמר — זה נשיא ארצות־הברית: "אלך פעם נוספת אל הנשיא של מצרים ואשתדל לשכנע אותו." והלך וחזר אלי ואמר: "עשיתי כמיטב יכלתי. השתמשתי בכל הנימוקים. לא הצלחתי. מה ששמעתי הוא: 'אני לא אוכל לשוב הביתה. אני לא אקבל, אני לא אוכל להתחיל במשא־ומתן, אני לא אוכל לחתום על שום הסכם' " — דברים שאפשר לקרוא להם בכל השמות שבעולם, ואינני מצדיק אותם, אבל זה היה הדין־וחשבון של נשיא ארצות־הברית אחר נסיון שני לשכנע את נשיא מצרים ביחס לישובים האלה.

התייעצנו בצוות שלנו מה נעשה. לומר לנשיא ארצות־הברית: אם כך, אנחנו מסכימים להוריד את הישו־

בים — בשום אופן לא יכולנו. ראשית, משום שאנחנו משוכנעים שצריך להשאיר אותם על כנם. איך יכולנו להתכחש להכרתנו? שנית, משום שאנחנו היינו צריכים להסביר גם לידידינו האמריקנים את ההבדל בין משטר נשיאותי לבין משטר פארלאמנטארי וניסחנו את הגישה באפוריזם באמרנו: אנחנו עבדי הכנסת ולא שליטיה; הכנסת אישרה תכנית ממשלה מסויימת, ובה היה כתוב שהישובים צריכים להישאר על כנם. לא נוכל לזוז כהוא־זה מן העמדה הזאת. שאם לא כן — איך יכולנו לומר, כשמאחורינו היתה לא רק החלטת ממשלה אלא גם הכרעת הכנסת והממשלה שלנו, שאנחנו מוציאים לפועל את החלטתינו? אז היתה אפשרות שנייה, לומר לנשיא קארטר: אנחנו אומרים לך "לאו", לא נסכים להוריד את הישובים", ואז ועידת קמפ־דייוויד היתה מתפוצצת בו ביום, לא היה נחתם שום הסכם, המצרים היו חוזרים לקהיר, אנחנו לירושלים, האמריקנים לוושינגטון.

ואני כראש הממשלה אומר לכם: ידידי ויריבי הנכבדים והיקרים, בלבי פנימה, בשכלי, במצפוני, בכל נפשי ידעתי שאם תתפוצץ ועידת קמפ־דייוויד לא תעמוד בכך מדינת ישראל לא באמריקה, לא באירופה, לא בפני יהדות ארצות־הברית, לא בפני היהדות של ארצות אחרות. לא תעמוד בכך. כולה תואשם.

אני יודע לעמוד בלחצים. אינני צריך להתפאר בשום דבר. מי כמוכם זוכר את תשעת החודשים האחרונים בין מארס לבין החודש שעבר. בכל אירופה היה עתון אחד, ושמו "לי'אורור", אשר כתב מדי פעם בפעם מלה טובה, ובכל ארצות־הברית היה עתון פרובינציאלי אחד אשר פירסם מאמר חיובי; כל העתונות העולמית בכל הארצות הדמוקראטיות, בלי לדבר על הארצות הקומוניסטיות וה־אחרות — התקפות, שנאה, "מכשול לשלום", "מחרחרי מלחמה" — סליחה, "מכשול לשלום", "מחרחר מלחמה". והעתונות הישראלית, למה לספר עליה? הרי כולנו קוראים אותה, כולנו ללא יוצא מן הכלל. עמדנו בתשעת החודשים האלה של לחץ, אולי חסר־תקדים, בין־לאומי וגם בתוך הארץ. אינני צריך להתפאר. זו עמדה טבעית, צריך לדעת לעמוד בלחצים. אחר הנסיון הזה אני אומר לכם, גבירותי ורבותי, אילו ועידת קמפ־דייוויד היתה מסכימה לכול ומתפוצצת רק על עניין הישובים, כל ישראל כולה לא היתה עומדת בשום אופן בפני העולם דהיום. ובאחד הימים לא היתה לה ברירה אלא באמת להכריז על כניעה. זאת הערכתי, זה בטחוני, זו הכרתי ללא שום פיקפוק.

לכן היתה זאת אחריותי. הצעתי לשני חברי דרך שלישית: לא נאמר הן ולא נאמר לאו. הן — אנחנו לא יכולים לומר, יש החלטת הכנסת; לאו — אנחנו לא יכולים לומר, תתפוצץ על זה ועידת קמפ־דייוויד; יש לנו דרך שלישית: אנחנו נודיע שנבוא לכנסת והיא תכריע, משום שהיא החליטה בעד ועכשיו היא צריכה להחליט לכאן או לכאן. ואז, בקמפ־דייוויד, נולד הרעיון של הצבעה חפשית. אז, בקמפ־דייוויד, נולד הרעיון של הפרדה בין ההצבעות. הצבעה חפשית, כל אחד לפי מצפונו. קודם נצביע על שני ההסכמים — לא היה לי ספק שרוב מכריע של הכנסת היה מרים ידו בעד; אחר כך בנפרד נצביע על בעיית הישובים, כל אחד לפי מצפונו, והכרעת הכנסת היא שתבוצע. אמרתי לנשיא ארצות־הברית כי either way אנחנו נישמע לכנסת, ועליך לרשום לפניך שאם הכנסת תחליט להחזיק בישובים הם יוחזקו. יהיה אשר יהיה, אנחנו מקבלים את דין הכנסת.

זה סיפור המעשה בקמפ־דייוויד. יש תוספת קטנה. בדרכנו אל הנשיא קארטר אמרתי לשר־החוץ ידידי משה דיין שיש לי עוד רעיון: אני אומר לנשיא קארטר שכדי שלא ייווצר רושם שאני מנסה להשפיע על חברי הכנסת אולי אפילו לא אשתתף בדיון. אמר לי שר החוץ: לא נאה אם תודיע לנשיא ארצות־הברית שאתה לא תשתתף בדיון. איך ראש ממשלה יכול שלא להשתתף בדיון כזה? שמעתי בעצתו. לאחר שסיימנו שיחה לילית עם הנשיא קארטר והודענו לו: אנחנו לא יכולים בשום־פנים־ואופן לקבל על עצמנו התחייבות לפרק את הישובים, אנחנו חייבים להביא את העניין הזה לכנסת להכרעה — ניסחנו שלוש פעמים את ההחלטה. בטיוטה הראשונה, שכתב אותה מר קארטר, היה כתוב שהכנסת תחליט על הסגת הישובים. אמרנו לאו. המלה הקטנה־הגדולה "לא". משום שאילו היה כתוב שהכנסת תחליט על הסגת הישובים כבר רמזנו לתוכן ההחלטה; הציע לנו לכתוב: the future — אמרנו שוב לא, גם בכך יש רמז, אמנם דק יותר, לגבי הישובים; סיכמנו שנכתוב the issue — הבעיה — תוכרע על־ידי הכנסת.

לאחר שכך סיכמנו היתה כבר שעת חצות. שאל אותנו הנשיא, אותי שאל שאלה מעניינת מאוד, לאמור: ואולי, אדוני ראש הממשלה, אתה יכול שלא להשתתף בדיון הזה? דיין ואני כמעט פרצנו בצחוק. שאל: מדוע אתם צוחקים? דיין סיפר לו את הסיפור: היזמה הזאת באה מראש הממשלה, אבל אני אמרתי לו: לא, לא ייתכן, ראש הממשלה צריך להשתתף בדיון הזה. כך זה היה. אילו היו מקבלים בארץ את הרעיון הזה היו לנו הערב שתי הצבעות: האחת — על שני ההסכמים שנחתמו בבית־הלבן; השנייה, נפרדת לחלוטין — על הישובים.

שבתי הביתה ביום שישי אחרי הצהריים ואני קורא עתונים גם אחורנית, וביחוד של יום השישי. קראתי ונדהמתי. יש לפעמים בחיים של כל אחד מאתנו מקרה כזה — הוא לא מבין איך זה בא, מעין לבנה נפלה על ראשו מן הגג. מה קרה? הפתעה מוחלטת. אני קורא מאמר אחר מאמר כמעט בכל העתונים. הייתכן? אותו איש, זה היום שהוא ראש הממשלה, הוא רוצה לחלק את העבודה לשתיים. הוא יביא הצעת שלום, אבל את המלאכה השנייה הלא־כל־כך נקייה, להחליט על הורדת הישובים, את זה בשבילו יעשו חברי הכנסת ובמיוחד חברי האופוזיציה. זה לא נאה, איך אומרים הצברים: "זה לא פייר"; איך אומרים העברים: "זה לא הוגן"; איך זה? קראתי את כל המאמרים האלה ואמרתי בלבי — על־פי הפסוק הידוע מן התנ"ך — "אני אברח?" ובכן, התייעצנו ואמרנו: לא נברח משום מערכה, לא נתחמק משום אחריות, אתם אינכם רוצים להפריד בין שתי ההצבעות — נאחד אותן. נכתוב הצעת החלטה אחת. אז היתה שאלה מה לכתוב.

עכשיו אני רוצה לומר לחברי הכנסת מן הצד הזה שבו יש לי מתנגדים ומן הצד הזה שבו יש לי תומכים ומן הצד הזה שיש לי גם תומכים וגם מתנגדים — הכול כבר מניתי מכל חלקי הבית — אומר לכם דברים פשוטים מאוד: מה אחריות הממשלה, וגם כפי שאמרתי אז, אתה זוכר חבר־הכנסת רבין, אחרי אנטבה — מה הטיפה הנוספת של האחריות של ראש ממשלה? הברירה היא אחת, האפשרויות הן שתיים. בישיבה הקודמת מישהו קרא לי קריאת־ביניים שזה אולטימאטום, כביכול, לכנסת. לא היה ולא נברא. אני מסביר לכם את המציאות:

אנחנו לא מקבלים היום הכרעה חדה, ברורה, שאינה מוטלת בשום ספק — לא מתחיל משא־ומתן על שלום וכל מה שהוסכם בקמפ־דייוויד בטל ומבוטל. זה לא מהנ־חתי, זה לא מהשערתי, זה כתוב: null and void. כך כתוב. ו־the negotiation will not start — זאת הברירה. אין שום אפשרות שלישית. זה לא אולטי־מאטום, ידידי, זה סדר המציאות. כל חבר הכנסת צריך לדעת אותה ולא להשלות את עצמו. שאלתי את עצמי: האם אתה יכול לקבל את האחריות על עצמך ולהטיל אותה על חבריך? לקבל היום החלטה ולא להחליט על הישובים, או להחליט על השארתם בידך שלא יתחיל אפילו משא־ומתן וכל העמל שלנו בשנים־עשר הימים ובשנים־עשר הלילות בקמפ־דייוויד ילך לריק, יפול לטמ־יון, לתהום; או — קח את האחריות, העמס על כתפיך, שמע דברי זילזול, שמע דברי חרמות וחרפות וגידופים, בבית הזה ומחוץ לו. קבל את הכול באהבה, כי זוהי אהבת חינם המקובלת במסורת ישראל. קח את האחריות ואמור לכנסת ואמור לעם: זה הסיכוי המעשי ביותר להגיע לחוזה שלום בפעם הראשונה בשלושים שנה. חוזה השלום כאילו כבר מוכן. מה שהוסכם על היחסים הבי־לאטראליים בין מצרים לבין ישראל הוא כמעט כל חוזה השלום. יש רק להעתיק אותו, אולי להוסיף כמה דברים, כמה סעיפים שאינם מעוררים בדרך־כלל חילוקי־דעות, ויש לנו הסכם שלום אולי במשך החודשיים — שלושת החודשים הקרובים. כל מה שאמרתי קודם הושג, זה על כף היד. זה לא נובמבר או דצמבר באיסמאעיליה, זה לא לידס, זה קמפ־דייוויד. בעצם השגנו את כל התוכן של חוזה השלום. איך תחליטו, איך תכריעו? את כל זה להטיל הימה? לומר: הישובים שלנו נשארים?

אני צריך לומר לכם משהו על ישובים, כמה הם יקרים לי. אני לא מבדיל בין מפלגות בישובים. כל אחד יודע שאני אוהב כל מתנחל ומתיישב. כאשר הייתי חבר בממשלת הליכוד הלאומי הזמינו אותי קיבוצי מפ"ם להרצאות. הם שמעו והם ראו והם ידעו — אהבה מן הלב. כל ימי חיי — לא שמתם לב לזה, אולי לא רציתם לקרוא — גם זאב ז'בוטינסקי גם דובריו אמרו שהמפעל החלוצי בארץ הוא מפעל אדירים. וב־1948, לאחר צאתנו מעבדות לחירות, קראתי לאנשי אצ"ל ואמרתי להם: נס־תיימה המלחמה, בואו נלך לעבוד את אדמת המולדת. כך הגענו עד הישובים. את כולם אני אוהב, כולם בלב, עמוק פנימה. בפיתחת־רפיח יש שלושה ישובים של בית"רים. צעירים, נערים, זה חלק ניכר יחסית, הם באים אלי גם כאל בית"רי שהצטרף לתנועה זו בגיל 16 לחייו, והם אומרים את שלהם, כמובן. איך כואב, איך דואב הלב. אבל כאשר אני ממלא תפקיד של ראש ממשלה חובה עלי לחשוב על התוצאות של החלטה זו, כאשר אני יודע שחוזה שלום הוא בהישג יד. מותר לי, כחבר שלהם, לחשוב על בניהם שלהם, שמא חוזה השלום יתחמק מידינו? הוא ניתן להשיג, הוא ביד. מותר לי לח־שוש שבניהם יפלו בקרב אם, חלילה, תפרוץ מלחמה? מותר לראש הממשלה לדאוג לבנים בישובים האלה או אסור לו? אלא אם הם יאמרו לי: אל תדאג לנו, אנחנו האבות, אנחנו האמהות. ואפילו יאמרו כך מוטלת חובה על ראש ממשלה לדאוג לכך שלא תפרוץ עוד מלחמה ולא יהיה עוד קטל ולא תהיה עוד יתמות ולא יהיה עוד שכול. כי זו השאיפה במשך כל עשרות השנים של שירות לעם הזה; לא מ־1967 אלא מ־30 בנובמבר 1947. ארבע שנים וחצי נלחמנו נגד הבריטים, וערבי אחד לא הרים ידו על יהודי, שלום מוחלט בין יהודים וערבים; אחרי החלטת האו"ם — הכדורים הראשונים, המיתות הראשו־נות, ההרוגים הראשונים. מאז אין אדם בישראל הרוצה בשלום יותר ממני. זו השתפכות הנפש. כמוני — כולכם; יותר ממני — אין איש. 31 שנה עומד אדם וחולם על שלום עם הערבים ומכבד את הערבים ומושיט להם יד וקורא להם: בואו נבנה את הארץ הזאת יחד, לתפארת עולם, אך נפסיק את שפיכות הדמים. עכשיו ההזדמנות ניתנה ביד, ממש ביד, התוכן כבר הוסכם, רק צריך לשבת כמה ימים, שבועות או חודשים כדי להשלים, לח־תום, להוציא את מצרים ממעגל המלחמות. מי יודע, אולי נזכה שוב לפסוק "ותשקוט הארץ ארבעים שנה", באופן סמלי? יש חובה כזאת על ראש הממשלה לדאוג לכך או לא? אם אנחנו מוגעים שפיכות דמים, כאשר אנחנו רוצים שלום לנו ולערבים, כאשר אנחנו רוצים לחיות עמם יחד, בכבוד הדדי, בחירות, בצדק, ככל האפשר על־פי האנושיות.

ולכן לי לא הייתה ברירה. לנמנעים אולי יש ברירה. אני הייתי חייב להכריע, יחד עם חברי: הבה כף המאזניים, הבה שתי סוגיות, בכף אחת שמים את חוזה השלום וב־שנייה את הישובים. המאזניים, על־פי כל כללי המוסר שאני מאמין בהם, יהיו נוטות לחוזי השלום. אין שום דרך אחרת. עם הכאב, עם הגידופים, עם הזעקות — שום דרך אחרת. עד יומי האחרון אאמין שזו הברירה הנכונה. בשביל כל עם ישראל, בשביל האנשים היושבים בפיתוחה — זו הברירה הנכונה. אנחנו קבענו את ההחלטה שהת־קופה צריכה להיות קבועה על־ידי הסכם בין שני הצד־דים. לאחר שנחתום על חוזה השלום, בתקופת זמן של שלושה עד תשעה חודשים, אנחנו צריכים לסגת עם כוחותינו לקו ראס־מוחמד—אל־עריש, ועליו לעמוד עוד שנתיים. יש לנו זמן לחשוב על הכול ולעשות הכול. אבל דבר אחד צריך להיות ברור — זו החלטה חדה שאנחנו מקבלים אותה על עצמנו. לא נערים על איש. אם הכנסת תחליט החלטה זו תבוצע. ההחלטה תבוצע בסדר.

השר אריאל שרון קיבל על עצמו לטפל מחדש בהתיישבות, אם האנשים ירצו בכך, כאשר תבוא השעה. נטפל בכל משפחה. לא תוזנח אף משפחה אחת. הכול לפי רצונם. שום דבר לא יוטל עליהם באיזה שהוא כוח או באיזו שהיא גזירה. כל משפחה תטופל עד שהבעיה תיפתר בבוא העת.

הבאתי לכם, מורי ורבותי, את הברירה שעמדה לפ־נינו. אתם יכולים לקבל או לא לקבל. אבל דבר אחד יש לי זכות לומר לכם: הבן תבינו? מה שאמרתי — ברור? אין פה שום התחמקות, שום בריחה מאחריות. יש פה העמסה מלאה של האחריות על הכתפיים.

אני רוצה לפנות באופן מיוחד לצד שמאל של הכנסת, לספסלי הליכוד. אתם החלטיו ותצביעו כאוות־נפשכם. יש ביניכם הרוצים להימנע. גם בצד השני של הכנסת, במפד"ל, יש שרוצים להימנע. דוברם היה ידידי היקר חבר־הכנסת בן־מאיר. הוא נואם כביר. הוא מעין דמוסתנס בכנסת. הוא נואם כביר. הוא עמד על הבמה הזאת, קודם הרים את יד ימינו ואמר: ביד הזאת אני צריך להצביע בעד הורדת הישובים — אינני יכול, בשום אופן לא; אחר כך הרים את יד שמאלו ואמר: ביד הזאת אני צריך להצביע נגד שלום — אינני יכול, בשום אופן לא; לכן — יימנע מהצבעה. שאלתי אותו: נגיח שאתה משפיע

על כל חברי הכנסת, איך תחליט הכנסת? אחר כך הוא אומר שכל החלטה של הכנסת, העם יקבל אותה.

יוסי שריד (המערך):

אבל הם עושים את זה כל השנים, אדוני ראש הממשלה. זה מקצוע.

ראש־הממשלה מ. בגין:

אז אמר שר החוץ מלה יפה מאוד: צדיק בהימנעותו יחיה. הבאתי גאולה לעולם כי אמרתי דבר בשם אומרו.

הימנעות, ידידים יקרים, — אני פונה אליכם בנוכחות זיריבים — מה פשרה של הימנעות או הצבעה נגד? פשר הדבר, יש לכם היום שלושה חברים בתנועה הזאת, שאני חבר בה מאז נולדתי כמעט ואני מכהן בה כיושב־ראש — השרים ויצמן, שרון, בגין, שהם צריכים לעשות את המלאכה להחליט על הורדת ישובים, וכל נמנע יאמר: אני את נפשי הצלתי, אני לא נתתי יד לזה, זו מלאכה שאני לא מוכן לעשות אותה והם עשו אותה. נאה כך? תחליטו. אחרי מה ששמעתם מפי תצביעו כאוות־נפשכם.

עכשיו אני רוצה לומר משהו, עם כל הכבוד, לאופוזיציה הראשית. אני מכבד את האופוזיציה הראשית, תמיד כיבדתיה. איך אני יכול שלא לכבד אופוזיציה? הרי אופוזיציה כבר היתה כמעט למקצוע שלי. שמעתי פעם בדיחה על אדם שיקבל משכורת אם יקרא "בגין לשלטון". שאלו אותו: מה היא המשכורת? הוא השיב: היא קטנה, אבל היא לכל החיים. אפילו את זאת שמעתי, על עצמי. אני לא אכבד אופוזיציה? אבל אני רוצה לשאול אתכם, ידידי ויריבי הנכבדים: איך אפשר? שמעתי את חבר־הכנסת יצחק רבין, ניתח את ההסכם, אמר שיש דברים קשים, יש סיכונים לעתיד, אבל מצא בו דברים חיוביים. אני מבין שהוא אומר: על־אף הסכנות ועל־אף הקשיים אצביע בעד. אבל שמעתי גאום אחר, של מר שחל. הוא לא השאיר אבן על אבן מן התכנית הזאת — אני מבקש את סליחתו של חבר הכנסת, לא התכוונתי אליו, התכוונתי לעצם האבן — אבן על אבן לא השאיר ממנה. בסוף כבר לא הביותי מה שהוא אומר. זו האמת, לא הבינותי את המשפטים. ואחר כך הוא גומר ואומר: אז מה, יש לי ברירה? אני אצביע בעד... ריבונו־של־עולם, מורי ורבותי, כפילות כזאת?

אם יש חוזה שלום, צבא ישראל נשאר ביהודה ובשומרון, שומר על עם ישראל; תעלת־סואץ פתוחה — במפורש, הפעם — לפני אניות הנושאות דגל ישראלי; מצרי־טיראן מוכרזים כנתיב בין־לאומי פתוח לכול; אזור מפורי בסיני; אזור דילול כוחות; שדות־תעופה שיוקמו; חוזה שלום אמיתי. — —

מה קרה לשני ידידי שהחלו פתאום לטייל ככה כאילו היתה זו פרומנאדה? מה זה? הרי זו כנסת.

(חבר־הכנסת י. כהן קורא קריאת־ביניים).

בסדר, אין לי שום טענות. אני מבין, התייעצות חשובה.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית):

הם לא רוצים להיות צדיקים.

ראש־הממשלה מ. בגין:

— — ובכן, איך אפשר כך בכפילות?

ואומר ידידי הלל, שר המשטרה לשעבר: בזה ראש הממשלה צודק. כך להכניס את התכנית הזאת של חוזה שלום עם מצרים לעפר ולקבור אותה מטרים רבים מתחתיו, ואחר כך לומר: אני מצביע בעד — אי־אפשר, לא הגיוני; אני לא רוצה לומר לא הגון. תצביע כאוות־נפשך. אבל איך אפשר?

מלה אחת לכם, רבותי חברי האופוזיציה, לגבי רעיון שנשאתם כל אחת־עשרה השנים. זאת רק חובה חברית לספר לכם את זה, לא מדינית. אין לי שום תועלת מדינית מזה. ישבתי עם הנשיא קארטר ועם הנשיא סאדאת בחדר יפה, בקאבינה — קאבינה כזאת הלוואי על כל יהודי באריץ־ישראל, אבל כך היא נקראת — ובהזדמנות, במקרה, לא מפי, נפלה המלה territorial compromise. הייתם צריכים לשמוע שאגת אריה מפיו של הנשיא סאדאת: never, never. אחרי לידס, כאשר שר החוץ המצרי אמר לשר החוץ הישראלי: of course not, בא האיש הממונה על שר החוץ ואומר — ברמקולים אני לא יכול בשום אופן לחזור על הנימה, כי זו היתה שאגת עד לב שמיים, אבל אני חוזר על המלים —

יגאל אלון (המערך):

אבל הוא גם אמר never על ירושלים.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

גם ראש הממשלה שלנו יכול לומר never.

ראש־הממשלה מ. בגין:

ידידי חבר־הכנסת אלון, אל תצעק, דבר.

יגאל אלון (המערך):

אבל אתה עובת עם הודעה אמריקנית שאינה מכירה בירושלים כבירת ישראל.

ראש־הממשלה מ. בגין:

אתה רוצה לגאום או לקרוא קריאת־ביניים? במטותא ממך, אתה היית בישיבת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת ושמעת על מסמך מסויים. בישיבה הקודמת נאמר שאני לא מגלה שני מסמכים מסויימים משום שאינני רוצה... אינני רוצה לגמור את המשפט. אבל כל חברי ועדת החוץ והבטחון ששמעו את כל המסמכים כבר יודעים שעלי להיות זהיר מאוד לקראת המשא־ומתן. אילו הייתי מספר על שני המסמכים הייתי, אולי, מוסיף הרבה מאוד למשלחת, אבל הייתי, אולי, מסכן את המשא־ומתן. הכל מובן? הרמז הזה מובן? ודי לחכימא ברמי־זה. לכן אני מעדיף להחריש. אתה את המסמך ההוא קראת.

אנחנו אמרנו ביום ראשון, שלוש שעות לפני שנחתם ההסכם, שאנחנו לא נחתום על שום הסכם אם המכתב ההוא לא מתבטל. אחר כך נשלח לנו מכתב אחר, השיבונו במכתב שאני קראתי אותו: ירושלים בירת הנצח של ישראל indivisible — לא ניתנת עוד לחלוקה. מה אתה רוצה? אני מספר את הסיפור לתומי. אינני רוצה להשיג שום הישג מדיני. תשמעו מפי הנשיא סאדאת never ותסיקו את המסקנה.

ידידים יקרים, חבר־הכנסת יגאל אלון הציע הצעה משלו. אני הייתי מבקש ממנו שיסכים שלא להעמיד אותה למניין. לא חשוב עניין רוב או מיעוט; יש לנו רוב. אסביר מדוע. דע לך, חבר־הכנסת אלון, שאם היום לא תהיה הכרעה חדה, יש לי חשש בלב — אני מדבר בכנות, לא בטחון אבל חשש — שמישהו ישתמש בכך כסיבה, לפי דעתו, או לפי הערכתנו כאמתלה, ולא יפתח

במשא־ומתן כפי שכתוב במסמך. ואז, החשש הגדול ביותר שלי — הרי כולנו רוצים במשא־ומתן — שיהיה אז צורך במושב מיוחד של הכנסת כדי לבטל את ההחלטה הזאת. אל תעשה זאת.

היום דרושה הכרעה ברורה. אנחנו יושבים כולנו בוועדת החוץ והבטחון, היא כל הזמן תפקח על המשא־ומתן. תהיה הצעה, נשקול אותה, נוכל להביא אותה — ברצון נביאנה. אבל הלילה הזה, סליחה, הבוקר הזה דרושה החלטה ברורה לחלוטין לכאן או לכאן, למען נוכל להודיע שהמשא־ומתן יכול להתחיל אולי כבר בשבוע הבא.

אני רוצה לומר לכנסת שאתמול ביקשו המצרים מאתנו להקים ללא דיחוי את הקשר הישיר אתם, לאחר שהופסק הקשר. נמסר לנו על־ידי ידידינו האמריקנים שהמצרים מבקשים לחשוב על מינוי משלחת לניהול משא־ומתן על הוזה השלום אולי כבר בשבוע הבא. אני מציע לחברי הכנסת שלא להמתין, לא לדהות, לעשות את המ־לאכה במהירות האפשרית, מסיבות שעליהן מוטב שלא אעמוד. לכן אני מבקש היום מהכנסת החלטה ברורה, חדה, כפי שהממשלה הציעה. כאשר נחליט על כך, ויח־חיל המשא־ומתן על חוזה שלום, נבדוק כל אפשרות על־פי החלטה של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת. אם תש־מע לקריאתי, אודה על כך. לא תשמע — נחליט. אני מס־ביר לכל חבר כנסת: למען השם, היום רק החלטה אחת ברורה. תצביעו כפי שתצביעו, אבל תצא החלטה על דעת רוב הכנסת, ואנחנו ממחר ניגשים למלאכה כדי להתחיל במשא־ומתן וגם להגיע, אם־ירצה־השם, להתימת חוזה השלום.

יגאל אלון (המערך):

אדוני ראש הממשלה, בסעיף השני שסיעתנו כוללת בהצעת ההחלטה אין משום טישטוש של החלטת הכנסת בדבר אישור הסכמי קמפ־דייוויד כפי שהוצגו כאן מעל הבמה הזאת. יש לכך חשיבות, חשיבות מוסרית, פנימית. אין בכך פגיעה.

ראש־הממשלה מ. בגין:

עכשיו תשמע אותי. קראתי את הצעת ההחלטה. שם יש ביטוי "על מרכיביהם". אתם מפרשים שה־כוונה היא גם לישובים, אבל זה לא כתוב. הדב־רים לא נאמרים במפורש. אני מזהיר. אתם כותבים "על מרכיביהם". בשביל הצד השני אין זה אומר מאומה. מה שאני רוצה להציג להחלטה כאן, בכל האחריות על הממשלה היושבת כאן וגם עלי, שיהיה ברור: על־פי אותה תביעה בקמפ־דייוויד לא הבטחנו דבר. נוכל מחר להתחיל לנהל משא־ומתן על חוזה שלום. לכן, אל תטש־טשו, אל תגרעו ואל תוסיפו. הצביעו על ההחלטה האו־מרת בבירור, בכאב אבל בהכרת האמת, מה שביקשנו. אחר־כך נדון בוועדת החוץ והבטחון על כל שאר הצדדים.

שמעון פרס (המערך):

בהחלטה שלנו כתוב: כפי שהובאה על־ידי ראש הממשלה לכנסת.

ראש־הממשלה מ. בגין:

אלה עדיין מלים כלליות. זה לא אומר שום דבר.

שמעון פרס (המערך):

שנית, רובנו נצביע גם בעד ההצעה כפי שהובאה על־ידי ראש הממשלה. הענייו קודם לשיקול המפלגתי. אמרנו דברים מפורשים וברורים גם במרכז וגם בכנסת.

ראש־הממשלה מ. בגין:

יפה מאוד. אני מודה לאופוזיציה על שתהיה מוכנה להצביע בעד הודעת הממשלה. זו מידה גדולה של אח־דות הבית. זה לילה גדול לישראל. אני מודה לכם, נכון. שמעון, אני אומר עוד פעם ומבקש: דיין, עזר ואני הייגו בקמפ־דייוויד. שלושתנו נעיד באזניכם שאם הדברים לא יהיו ברורים יש כל הסיכוי שלא יתחיל משא־ומתן. לכן הבה נקבל את הצעת ההחלטה שלנו. אני מבטיח לכם שביחסי למשפט השלישי שלכם נדון בוועדת החוץ והב־טחון. טיימתי. יותר לא אשיב. אני צריך לסיים את הנאום משום שהשעה כבר אחרי שלוש.

(חברת־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו קוראת קריאת־ביניים).

כבר שעה שלוש. מספיק. אני רוצה שתתחילי לנוח. אדוני היושב־ראש, בעקבות אותו ביטוי של השתפ־כות נפש אני רוצה לומר: העם בחבלי לידה. נכון, כל דבר גדול נולד בייסורים. הנס הגדול ביותר ביקום — לידת האדם — בכאבים. פה מדובר במיפנה הגדול ביותר במזרח־התיכון, באפשרות חתימת חוזה שלום בין ישראל ומצרים. איני מתפלא על המכאובים. איני מתאונן על ההפגנות — רק שלא יהיו בלילה, השכנים שלי סובלים, הילדים שלהם סובלים. אפשר להפגין ליד משרד ראש הממשלה, לא לבוא ליד ביתי הפרטי ולהעיר את כל ילדי השכנים אחרי חצות. איני רוצה להגדיר הפגנה כזאת. דרך־ארץ בוודאי אין בה. חברים אלה לומדים תורה ויודעים מה שכתוב על המלבין פני חברו ברבים. אף־על־פי־כן אין לי טענות. הכל סלוח, משום שיש מכאו־בים. השלום הזה נולד, קודם־כול, מדמנו. למען השלום הזה הקרבנו 12,000 מטובי בנינו, בחמש מלחמות, מלחמה אחר מלחמה, קטל אחר קטל. אנחנו רוצים לשים לזה קץ. זאת עכשיו ההזדמנות, זה הסיכוי. תשאלו אותי, אינני יודע עוד אילו קשיים יהיו לפנינו, אבל ברור שזו ההזדמ־נות, זו השעה וזה הסיכוי. אנו רוצים לשמור על חיי בנינו, שהם ציפור־נפשנו, ועל חיי נכדינו. איננו רוצים שכל חמש שנים תהיה מלחמה. בזה אפשר להאשים מי־שהוא, שאנו נקריב קרבנות? אפילו נגדם מפגינים, קור־אים קריאות גנאי, מאשימים — איזו מלה נוראה — בווי־תורים. לא כך אני מבין, מפני שזה העניין שבו כולנו רוצים, כולנו מאמינים. שליש מעמנו הלך לאיבוד בדור אחד — אמש ראיתי את הפרק האחרון; 12,000 מטובי הבנים הגיבורים והקדושים; משפחות שכולות; דמע, כאב וצער — לזה אנחנו רוצים לשים קץ. עכשיו השעה. לכן השעה כל כך גדולה ולכן, אדוני היושב־ראש, אני פונה לכל חברי הכנסת, ללא הבדל סיעה: הבה נתאחד סביב הסיכוי לשלום, נקבל את ההחלטה ונתחיל בדיונים. אולי, בעזרת־השם, כבר בשנה הקרובה, המתקרבת, אחרי ראש־השנה, נוכל לומר: הגיעה שנת השלום, שלום על ישראל.